

EL MOVIMENT MERCANTIL A LES DARRERIES DEL SEGLE XVIII

Aiguardents, vins i indianes

ALBERT VIRELLA i BLODA

Vilanova i la Geltrú

INTRODUCCIÓ

De l'esclat mercantil sorgit al darrer terç del segle XVIII molt s'ha escrit i no s'ha dit pas la darrera paraula. Sempre ens ha seduït aquella època, perquè d'ella se'n derivà l'esplendor comarcal dinovè, i va configurar en gran part el que són avui les tres comarques de l'Alt i Baix Penedès i Garraf. Totes les fonts d'informacions coetànies mereixen la pena d'analitzar-les i aprofundir-les, àdhuc aquelles que sabem que ja foren conegudes i comentades per escriptors de la categoria d'un Josep Coroleu o de la laboriositat d'un Teodor Creus i Corominas. Aquest és el cas de la *Guide des Négocians*, de Laurent Lipp, publicada a Montpellier l'any 1793.

Remarquem la data —1793— l'any en què la Revolució Francesa s'esdevingué terrible i ferotge. L'any del "Terror", amb les execucions del rei Lluís XVI, de la reina Maria Antonieta i molts altres personatges de la noblesa i del clergat. És l'any en què la Convenció Nacional de la República Francesa declara la guerra a Holanda i Anglaterra, i després a Espanya. No obstant, l'obra de Laurent Lipp no deixa traslluir res d'una situació fluida i inquietant. Com si estéssim en el millor dels mons, paria de les transaccions comercials, de les mercaderies que es podien exportar en cada port, de la seva importància en cada cas. En una paraula, dóna la impressió d'haver-se pensat, compilat i redactat en una època immediatament anterior a l'any de l'estampació, però quan encara regnava la pau entre els diferents estats de l'Europa Occidental.

No era cas de traduir tot el llibre, feina molt costosa i de poca utilitat, però sí que ens ha agradat portar al català aquells articles que es refereixen al comerç del Principat en general i, molt particularment, a les viles i places comercials del Penedès, i als productes que en elles eren objecte d'exportació.

* * *

GUIDE DES NÉGOCIANS

DANS TOUTES LEURS ENTREPRISES MERCANTILES,

O U

TRAITÉ INSTRUCTIF

SUR LE COMMERCE DE CENT VINGT-SIX VILLES COMMERÇANTES
DE L'EUROPE, DE L'ASIE ET DE L'AFRIQUE ;

La manière d'y tenir les écritures ; leurs monnoies imaginaires et effectives ; cours et opérations de leurs changes avec les places étrangères ; usances et jours de grâce ; poids et mesures avec leurs rapports ; usages dans les achats et ventes des marchandises ; le pied régulier, carré et cube avec leur rapport, ainsi que de la perche et toise avec leurs divisions ; usages des villes maritimes dans les affrètemens ; produits et articles d'exportation et d'importation ; comptes simulés ; frais de port et de pilotage , etc.

Avec un recueil alphabétique raisonné de la plupart des termes de commerce de mer , de terre et de banque ; leur explication et définition , ainsi que des drogues , etc. ; droits du Sund.

On trouvera , au commencement de chaque article , une description historique et géographique de la ville qu'on y traite.

Par M. LAURENT LIPP.

PREMIÈRE ÉDITION.

TOME PREMIER.

A MONTPELLIER.

De l'Imprimerie de JOSEPH-FRANÇOIS TOURNEL père & fils, Imprimeurs-Libraires.

1793.

BARCELONA (p. 157)

Bella, gran, rica, forta, comerciant i una de les primeres ciutats d'Espanya, capital de Catalunya. Segons l'opinió general dels historiadors s'atribueix la glòria de la fundació d'aquesta antiga i il·lustre ciutat a la família púnica dels **Barcinos**, en la persona del famós Amílcar Barca, general dels cartaginesos, i pare del gran Aníbal, 250 anys abans de l'Era Cristiana, ço és, l'any 522 de Roma. Conserva, efectivament, encara avui i sense la més petita alteració el nom antic de **Barcino**, malgrat que Plini l'anomenà **Colonia Faventia** (1), per a distingir-la de les altres ciutats de l'Espanya Tarraconense en temps dels romans. Antigament no era cap fort de consideració, encara que fou la capital dels **Laletans**.

Ataulf, rei dels visigots, se n'apoderà i fou mort el 416 dC. També fou víctima de la invasió alarb, mes el coratge dels catalans i el suport de les armes de Lluís el Pietós, rei de França, assoliren foragitar-los de la ciutat i dels seus contorns l'any 805, i va constituir-se la Catalunya com un feu de la dinastia carlovíngia, sota el títol de Comtat: des d'aleshores aquest comtat es digué, i continua dient-se, pel nom de **Gotolonia**.

Aquesta ciutat és situada en una vasta plana sobre la Mediterrània, al mig de la costa marítima de Catalunya i en una posició molt agradable, ço que afavoreix el seu gran comerç, a 18 llegües a l'E de Tarragona (deuen ésser llegües marines de 20 per grau, equivalents a 5 555 metres per llegua) (*), 45 N de l'illa de Mallorca, 100 NE de Madrid; 19°50' longitud i 41°26' latitud.

CONSOLAT DEL MAR DE BARCELONA (p. 198)

Hi ha a Barcelona un il·lustre Consolat de Mar i de Terra; Pere III, rei d'Aragó, donà el 1279 al gremi dels Mercaders de Barcelona la facultat d'eleger entre ells i per majoria de vots, dos Jutges o Cònsols de Mar, que foren electes aquell mateix any en les persones de **Pere Prunés** i **Guillem Llull**, però el 1347, Pere IV,

(*) Nota del traductor

en un seu precepte reial, ordenà que fos instituït un Consolat de Mar a Barcelona. Els seus privilegis foren confirmats i augmentats pel rei Martí I, també rei d'Aragó, per un privilegi del 15 gener de 1401, segons el qual podien ésser elegits tres Jutges o Cònsols, en lloc de dos, dos Assessors i un Jutge d'Apel.lació. El dit Consolat pren coneixença i resol totes les diferències que poden sorgir a mar i a terra en relació al comerç.

Per la saviesa de les seves lleis i constitucions, el Consolat de Mar de Barcelona fou instituït a Bilbao el 1494, a Sevilla el 1533 i a Madrid el 1652.

Els Cònsols, així com el Jutge d'Apel.lació, encara avui dia són elegits pel cos de Negociants matriculats de la ciutat, i aprovats per Sa Majestat. La dignitat o càrrec dura tres anys; contràriament, els dos Assessors que assisteixen alternativament a les deliberacions diàries del Tribunal o Consolat del Mar, són vitalicis.

EXTENSIÓ DE CATALUNYA (p. 199)

Catalunya té 43 llegües espanyoles (239,6 km.) de longitud de N a S i 44 llegües de l'est a l'oest (345,2 km.). El seu terreny és quasi tot montuós, encreuat per pujols; malgrat tot hi ha planures molt fèrtils i agradoses. L'aplicació dels seus nombrosos habitants a l'agricultura és tal que fan produir les muntanyes com si fossin valls delitoses, de manera que hom pot dir que de la seva suor en fan produir les mateixes pedres, ja que tot és cobert de vinyes i fruiterars, àdhuc els roquissers, com a Cadaqués, al Priorat i altres llocs.

PRODUCCIONS DE CATALUNYA (p. 199)

Consisteixen principalment en vins, la major part dels quals és convertida en aguardent, blats, olis de molt bona qualitat, llegums de tota mena, ametlles, avellanes, garrofes, castanyes, pinyons, mel, anís, cànem i bona fruita.

També hi ha a Catalunya mines de ferro, marbres i jaspis de molta anomenada i algunes d'estany, plom, alum, vidriol (sulfat de coure), sal de saturn (sulfat de plom), or, argent, etc.

MANUFACTURES I FÀBRIGUES (p. 200)

Sent els catalans forts, actius, coratjosos, hàbils, treballadors, artesans i molt dedicats al treball i al comerç, han establert, i no tan solament a la capital centre de totes les arts, sinó a la major part dels indrets del Principat, fàbriques i manufactures de tota mena, ço és: mocadors de seda que gaudeixen de molta anomenada, teixits i gases de seda, mitges de seda, de sedalina, de fil, de cotó i de llana, robes de seda, de fil i de llana, draps molt estimats, sarges, estams, franelles, ratines, guants, armes de foc de gran estima, galons d'or, argent i seda, de puntes i blondes de tota mena, i es calcula que prop de cinquanta mil dones s'ocupen únicament en aquesta darrera activitat i prop de deu mil en filar el cotó i la llana que vénen de l'Amèrica espanyola, i que hom empra en les diferents fàbriques i manufactures del país; també hi ha a Barcelona fàbriques de teixits de cotó, de mussolines, velluts i altres teixits de la mateixa espècie, a imitació de les de Manchester, bombasins ratllats o flamants, nanquins, etc., i per a donar idea de totes aquestes fàbriques és bo de saber que hi ha més de 700 mestres velers o fabricants de mantellines o de randes de seda semblants; més de 1.500 oficials mitgers de seda i altres tants de mitges de cotó, filadís i de fil; 90 florents fàbriques d'indianes, on el bon gust dels dibuixos, la perfecta execució, la varietat i solidesa dels colors, res no tenen d'envejar de les millors fàbriques de Suïssa, i s'envien en quantitats considerables a les Amèriques. Hom pot assegurar que les peces de cotó fabricades a Catalunya per a ésser pintades o estampades, són tan sòlides, que cadascuna d'elles pesa tant com dues peces fetes a Alemanya o a Suïssa; per l'empesa, hom té a Barcelona tota mena de màquines que s'hagin inventat perquè resulti perfecte. Tot això que hem dit de les indianes, és fruit d'una experiència adquirida després de 28 anys dedicats al comerç de tota mena d'estampats de Suïssa, Alemanya, França, Anglaterra, Holanda, Xina, Pèrsia, Goa, etc.

EXPORTACIONS DE CATALUNYA (p. 201)

El comerç actiu de Catalunya en els temps actius es pot deduir del reglament de les lleudes (2) de Barcelona, establert el 1221 per Jaume I, rei d'Aragó, així com per les tarifes del port de Tamarit, del 1245. Els articles que aleshores exportava Catalunya consistien en pells d'animals salvatges, cuirs adobats, mel, sal marina, vins, pega, sutge, quitrà, safrà, fusta per a la construcció, ferro, vidres, tonyina, ormeigs i cordatges de cànem i de jonc, cotonines, farines, sumac, sosa, vermelló, corall, moles de molí, fruita seca, teixits de llana i de seda, seda crua, borra de cotó, catifes, coure, estany, plom, argent viu, olis, papers, etc., però l'article més important de les exportacions d'aleshores eren diferents teixits de llana, gènere industrial afavorit tostemps i en tots els països pels majors privilegis. Els catalans en feien una exportació prodigiosa a Itàlia, Egipte, Síria, al regne de Nàpols, a la Sicília i a la Sardenya.

Els draps de Barcelona gaudien d'anomenada el segle XIII època en què a Sevilla hi havia una llotja (3) destinada a la seva venda. Entre altres proves que ens resten de la gran exportació que d'aquest article feien els catalans hi ha constància d'una nau que sortí de Barcelona el 1393 cap a Alexandria d'Egipte, fou capturada per un corsari genovès a l'entrada de l'arxipèlag, i van trobar-hi, entre d'altres coses, 935 bales de draps de diferents colors. El 1412, Antoni Dòria, comandant de les galeres de Gènova, va capturar, dins del port de Càller altres tres navilis catalans, a bord dels quals hi havia quasi 1.000 bales de draps. En les instruccions enviades al cònsol dels Catalans de Palerm, el 1315, se li recomanava una vigilància especial dels draps de llana.

Avui, l'exportació de Catalunya ve detallada segons segueix: a l'estranger i a l'Amèrica espanyola, en un any corrent, unes 40.000 pipes d'aiguardents variades, 53.000 pipes de vins negre i blanc; prop de 18.000 quarteres d'avellanes, uns 6.000 quintars de suro i prop de 2.000 bales de taps de suro, de 600 a 800 barrils de pinyons, més de 100.000 dotzenes de mocadors de seda pel Nord, Marsella, les Amèriques, Livòrnia, Barbària, etc. També s'exporten moltes ametlles, anís, alum, mel, seitons, cortinatges, principalment per Sicília, Itàlia i l'Amèrica Espanyola,

on també s'envia rosolis (4), papers, indianes, teixits de seda, puntes de coixí, marbres i jaspis de Tortosa, regalèssia i pega dolça, mitges de seda, de cotó, de sedalina i de fil, cintes i galons de seda i de filadís, i tota mena d'articles manufacturats a Catalunya. I, per a formar-se una idea del comerç immens que aquesta província fa, només per l'Amèrica, és bo saber que hi ha a Catalunya un estol de 90 a 100 grans bastiments catalans, que no fan res més que el tràfic d'aquella part del món (5).

IMPORTACIONS (p. 205)

Malgrat i que des del IV segle de l'era cristiana Barcelona ha estat reconeguda i freqüentada com plaça de comerç opulenta (recordem que sant **Cugat** i **Sant Fèlix**, africans, fugint de la persecució de l'orient, s'embarcaren a Cesàrea en una flota destinada a Barcelona, amb variades mercaderies precioses) (6), la qual deu la seva grandesa, lluïment i prosperitat al gloriós regnat de Jaume I d'Aragó; és després de la conquesta de les Balears als moros que els catalans les seves importacions de mercaderies precioses, que ells mateixos anaven a cercar a l'Alexandria d'Egipte i altres escales de Llevant.

Els articles d'importació en l'actualitat a Barcelona són tota mena de teles de Silèsia, de Flandes i d'Alemanya, conegudes sobretot amb el nom de **platilles reials**, **estopetes**, **bretones**, etc. Les vingudes de Silèsia —via Hamburg— s'utilitzen a les fàbriques d'indianes, les que vénen de Flandes són teles blavoses, **aplomades**, les de fil blau i blanc, i formen quadres, ratllats i diferents dibuixos, crus totalment d'estopes dites **presilles**, **brabantilles**, **brabants crus**, **brabants guants**, **brabants florejats comuns** blanquejats a una llet, **brabants florejats superfins** blanquejats a tres llets, **holandes fines**, tovalles de taula de tota mena, així com fils blancs de varies qualitats; aquests articles de Flandes es rebien via Ostend o Dunkerque; arribaven a Barcelona vingudes d'Alemanya les teles dites **pomerànies**, **gambars**, **cavallines**, etc.; de Suïssa s'importen teles dites **constances** o **imperials**, cotó filat, **ruans** blancs o de color; de Gènova teles de **Chiavari**, fils de **Salo** i de **Crema**; de França teles reials, draps, quincalleries i teles de **Troia**; d'Anglaterra objectes d'estany, ferro blanc, oli de vidriol (àcid sulfúric), quincalleria,

terrissa, alguns teixits de llana, etc.; d'Escòcia, un peix salat que se'n diu "langues" (llenguado?), de Terranova, bacallà; de Noruega, taulons i peix sec i salat (el mateix d'Islàndia i de Finlàndia); de la Sardènia, tonyina salada; de Suècia taulons, ferro, pega i quitrà; de Trieste, potassa i acers; de Venècia, vidres cristalls i miralls; de Malta, cotons filats, amb un consum anual de prop de 5.000 bales de 4,5 a 5 quintars cadascuna; d'Amsterdam, espècies, teles i formatges; de l'Amèrica espanyola, sucres i altres productes d'aquells països, d'Itàlia, sedes, cànem, dogo de roure i de castanyer; de Marsella i de Livorna, cotó en floca i tota mena de drogues.

SITGES (p. 210)

Vila situada a prop de 7,5 llegües (41,8 km.) a l'oest de Barcelona; és als seus voltants on es cull l'apreciada malvasia del seu nom, de la qual se n'exporta cada any corrent, a Europa, i també a l'Amèrica, prop de 200 pipes. També s'embarquen unes 1.000 pipes de vi negre i 100 pipes de vins blancs, de les qualitats anomenades **Xarel·lo** i **Macabeu**.

VILANOVA (p. 211)

Lloc marítim de la mateixa costa occidental, a 9 llegües (50,1 km.) a l'oest de Barcelona, i a 1,5 llegües (8,3 km.) de Sitges, molt considerable pel seu comerç d'exportació i pel que d'altra banda fan els seus habitants a l'Amèrica i a Galícia. L'encontrada és extremadament fèrtil en vins negres, i principalment **Cubelles** i els turons de **Ribes**; el vi d'aquest darrer lloc és de color fosc, d'un gust net i exquisit, i d'una força corresponent i, per tant, el més apropiat per a ésser transportat a l'Amèrica del Nord espanyola, a Rússia i altres llocs, i a resistir llargs trajectes sense la menor alteració de la seva qualitat. Pel contrari els vins de les rodalies de Vilanova i de Cubelles són menys foscos de color, de menys força i d'un gust tal vegada una mica menys agradós.

Es cull, igualment, en els esmentats llocs, dues classes de vins blancs anomenats **Macabeu** i **Xarel·lo**, el gust dels quals no

Una fotografia avui insòlita, la platja de Vilanova en el segle passat.

és pas dels més agradables i que tarden en clarificar-se. Se n'exporten anualment prop de 300 pipes cap a Rússia, Flandes i el Bàltic. De vi negre se n'embarquen a l'estranger de 8.000 a 9.000 pipes per any.

També s'exporten correntment de Vilanova de 6.500 a 7.000 pipes d'aiguardents, fabricats als seus voltants i en la fèrtil planura propera del Panadès.

Hi ha a Vilanova una fàbrica d'indianes establerta fa uns anys pels Srs. Sullivan i companyia (7), en comandita dels senyors Delarrard i companyia de Barcelona; la qual ha devingut ben florent, i gaudeixen els seus estampats de la millor reputació, tenint en compte la bondat dels teixits de cotó i de lli emprats, així com la solidesa dels colors i el bon gust i la varietat dels dibuixos.

SANT SALVADOR (p. 212)

A unes 3 llegües (16,7 km.) a ponent de Vilanova es troba

la platja de **Sant Salvador** on s'embarquen anualment cap a l'estranger, de 4.500 a 5.000 pipes de vi negre i unes 1.500 pipes d'aiguardent, que comprèn tota la producció del **Vendrell**, vila poc allunyada de la platja esmentada, i, la resta, de la gran i fèrtil plana del **Panadès**, Aquest vins són de color claret, de gust sec i d'una força mediocre, així i tot són estimats a Cadis i altres llocs.

TORREDEMBARRA I ALTAFULLA (p. 212)

Pobles poc distants l'un de l'altre i, poc més o menys, a 5 llegües a l'oest de **Vilanova** (27,9 km.) i sobre la mateixa costa marítima; la seva rodalia és fèrtil en olis, cànem, grans i vi negre, que és claret i de força mediocre. S'embarquen anualment, unes 2.000 d'aiguardent, i de 4 a 500 pipes de vi.

RECAPITULACIÓ DELS AIGUARDENTS QUE S'EXPORTEN, POC MÉS O MENYS, PER ANY CORRENT, DE TOT CATALUNYA A FRANÇA, HOLANDA, FLANDES, ANGLATERRA, AL NORD I L'AMERICA ESPANYOLA I SEPTENTRIONAL, ETC. (p. 216)

	pipes
de Roses	300
de Mataró	300
de Barcelona	2.000
de Vilanova	7.000
de la platja de Sant Salvador	1.500
de Torredembarra i Altafulla	2.000
de Tarragona	2.000
de Reus	25.000
de Vila-seca prop de Salou	600
de Tortosa i llocs dels contorns	600
Hom suposa que d'altres platges com Cambrils, etc, al llarg de la costa i fins ací no esmentades	500
	<hr/>
Total de pipes d'unes 4 cargues	41.800

En aquest total s'hi comprenen altres envasos, dels quals, les dues terceres parts, són d'aiguardent a prova d'Holanda, i la resta a prova d'oli i diversos esperits.

RECAPITULACIÓ DELS VINS QUE S'EXPORTEN APROXIMADAMENT CADA ANY CORRENT DE CATALUNYA A LES COSTES D'ESPANYA, GALÍCIA, BISCAIA, AMÈRICA ESPANYOLA I SEPTENTRIONAL, CANÀRIES, RUSSIA, HOLANDA, AL NORD, FRANÇA, ITÀLIA, ETC. (p. 217)

		pipes
de la Selva		2.500
de Llançà		3.500
de Cadaqués		2.500
de Roses		2.500
de Begur, l'Escala i Palafrugell		1.200
de Mataró		3.000
de Barcelona i el seu entorn		200
de Sitges	{ vi negre	1.000
	{ vi malvasia	200
	{ vins macabeu i xarel·lo	100
de Vilanova	{ vi negre	8.600
	{ vins macabeu i xarel·lo	300
de la platja de Sant Salvador		5.000
de Torredembarra i Altafulla		400
de Tarragona, vins negre i blanc de Valls		600
de Reus, pel port de Salou		20.000
Hom suposa de Vila-seca, Cambrils i d'altres platges de Catalunya no esmentades anteriorment.		2.000

Total equivalent a pipes regulars de 4 cargues en vaixelles variades		53.600

MESURES PELS VINS I AIGUARDENTS (p. 186)

La carga es divideix en 12 quartans o 24 quartins i el

quartí en tres meitadelles quant als vins.

La carga pels aiguardents es divideix en 16 quartans o 32 quartins de 4 meitadelles a Reus, però a Vilanova en 32 quartins en lloc de 16 quartans (sic).

La carga d'aiguardent té la capacitat mateixa que la càrrega de vi, amb la diferència que els quartans d'aiguardent són 1/4 més petits que els quartans de vi, ja que la pipa regular catalana de 4 cargues té 48 mesures de quartà pels vins i 64 mesures de quartà d'aiguardent, equivalent a 61 veltes d'Holanda (8).

DENOMINACIONS QUE ES DONEN A CATALUNYA A LES DIFERENTS ESPÈCIES D'AIGUARDENTS QUE S'HI FABRIQUEN (p. 189)

Aiguardent anisat simple: se'n fabrica molt poc, únicament pel consum del país i rarament s'exporta a l'estranger.

Aiguardent a prova d'Holanda anisat: s'expedeix per alguns ports d'Espanya i les illes de l'Amèrica espanyola.

Aiguardent a prova d'Holanda sec: és d'aquesta qualitat que s'exporten a l'estranger les partides més considerables, també es reforça a 6/7 i 9/11.

Aiguardent a prova d'oli, també dit esperit de 4/5: se n'exporta constantment a Holanda i altres llocs. Igualment s'embarquen quantitats importants d'aquest aiguardent a prova d'oli a l'Amèrica espanyola, reforçat a 50, 56, 58 i 60 per cent. En certs indrets de l'Amèrica s'anomena **prueba del cántaro** a la prova d'oli reforçada a 40 per cent.

Esperits d'aiguardent: també es fabriquen a Catalunya diferents qualitats d'esperits anomenats 3/5, 4/7, 6/11, 6/11 i 1/4, 11/12, 3/6, 3/7, etc., però no pas amb regularitat, ja que els fabricants no es comprometen més que a la prova d'Holanda i a la prova d'oli, de manera que els comissionistes es veuen obligats a fer fabricar aquests esperits pel seu compte. S'obtenen de la prova d'oli, que són els més convenients per a reduir-los en esperits (9).

CORRESPONDÈNCIA DELS AIGUARDENTS I ESPERITS DE CATALUNYA EN GRAUS DEL PESA-LICORS DE CARLIER (sic) - (p. 190)

Aiguardents	Graus	Espirits	Graus
Prova d'Holanda	19 a 19,5	Espirít 3/5	29
Id. reforçat a 6/7	21	Espirít 4/7	29,5
id. idem. a 9/11	22	Espirít 6/11	31
Prova d'oli, 4/5	24	Espirít 6/11 i 1/4	32
		Espirít 3/7	33 (10)

COMPRES DELS AIGUARDENTS (p. 190)

Es fan ordinàriament al mercat de **Reus**, del dilluns de cada setmana, concorregut pels fabricants de la comarca; els tractes es fan a lliurar en la dita ciutat, que es troba al camp de Tarragona, a 2 llegües (11,1 km.) del port de Salou, on s'envien per carro els aiguardents a punt d'embarc. Els preus es fixen, generalment, per cargues, cadascuna de 16 quartans, les quatre cargues o els 64 quartans fan la pipa regular en la qual és corrent embarcar-hi els esmentats licors.

També hi ha altres mercats més petits cada setmana, un a **Valls**, vila distant prop de 3 llegües de Tarragona (16,7 km.) i un altre el dissabte de cada setmana a **Vilafranca del Panadès**, si bé molt menys importants que el de Reus on generalment es fixen els preus de l'aiguardent per tot Catalunya. Els aiguardents comprats al mercat de **Vilafranca** són lliurats a Vilanova, o a la platja de Sant Salvador pel seu embarc.

BOTAM REGULARMENT EMPRAT PELS AIGUARDENTS (p. 191)

Els fabricants subministren normalment l'aiguardent en botes o pipes de 4 cargues, equivalents a 61 veltes d'Amsterdam, sense cercols de ferro, i que s'han de pagar a més a mes del cost de l'aiguardent. També es fan mitges pipes amb una capacitat de dues cargues o 32 quartans: hi ha l'obligació de donar 10 sobre cada 100 pipes, als navilis que carreguen per l'estranger per a

facilitar l'estiba.

Hi ha, així mateix, barrils de carga, o de 16 quartans, rarament usats per l'aiguarent. Es fan els barrils dits *indians*, d'una capacitat d'aproximadament 2,5 quartans, i se'n compten 6 per cada pipa corrent, i els mitjos-barrils *indians*, anomenats *anclotes*, que serveixen ordinàriament a l'Amèrica espanyola, amb un quartà i mig de capacitat, 12 anclotes es consideren equivalents a una pipa. Per comanda dels compradors també es construeixen a Catalunya botes amb una capacitat de 4 1/4, 4 1/2, 5 i 6 cargues. Cal fer-les fer expressament als boters, els quals, normalment, no fan més que pipes i mitges pipes; també cal dir que altre botam resulta, en proporció, més car, i així mateix dues mitges pipes resulten quelcom més cares que una pipa (10).

COMPRES DE VINS (p. 192)

Els vins, blancs o negres, es compren a Catalunya per cargues de 12 quartans, iguals a les d'aiguarent de 16 quartans, i equivalen a 61 veltes d'Holanda. La recepció no es fa per mesura, quan el vi és dins de les botes, s'amida per mitjà de la canya de l'aforador, i es dona l'equivalència de 15 1/4 veltes per càrrega.

El comprador forneix el fustam, és lliure d'emprar els envasos que vulgui per l'exportació, i els fa construir de la cabuda que li convingui, tant pel vi com per l'aiguarent.

* * *

NOTES I ACLARIMENTS

- (1) **El nom de Barcelona:** Avui es coneix el nom complet de la ciutat de Barcelona en temps de la Roma imperial. Segons Udina en la inscripció d'un monument a Caracalla hom llegeix COLONIA IULIA FAVENTIA PATERNA BARCINO, o bé Colonia Faventia Iulia Augusta Paterna Barcino a jutjar per les inicials C.F.I.A.P.B. que consten en altres diverses inscripcions.
- (2) **Les lleudes de Barcelona:** Impost que gravava l'entrada de mercaderies a la ciutat de Barcelona. Segons l'arancel conegut de l'any 1222 el percebien el rei i Guillem de Mediona. El de Tamarit era percebut pel rei i Guillem de Claramunt (1243) (G.E.C., vol 9, p. 239). Les lleudes eren aplicades arreu i, sovint, exhimides per la voluntat reial. Així, en la carta pobla de Vilanova de Cubelles (1274), el rei Jaume I exhimia els seus pobladors, per l'espai de deu anys, dels tributs de lleuda i peatge (Coroleu, "Historia de Villanueva y Geltrú", Apèndix 1, p. 413).
- (3) **Llotja:** Edifici públic on es reunien els mercaders i els comerciants per a llurs tractes. La presència de mercaders catalans a Sevilla ve assenyaldada per un fet escaigut l'any 1356 en què el rei Pere I de Castella els féu agafar a tots, i els va confiscar els béns, en represàlia per la presa d'un vaixell genovès per un estol català a Santlúcar de Barrameda. Aquest fet fou la causa de la guerra entre els dos Peres.
- (4) **Rossolis:** Licor aromàtic a base d'aiguardent barrejat amb sucre, anís, canyella i altres ingredients.
- (5) **Comerç amb Amèrica:** Les viles de la costa marítima del Penedès contribuïren en bona part a aquella esplendor de la navegació comercial amb Amèrica. Llopis i Bofill donà una relació de 52 vaixells de Sitges que des del 1755 al 1799 havien fet viatges al continent americà, des de Terra Ferma i el Golf de Mèxic fins a Buenos Aires i altra relació de 46 capitans que havien fet les rutes d'Europa, des de l'Algarb fins al Bàltic i Sant Petersburg. A Vilanova i la Geltrú, el 1790, hi havien 16 vaixells amb 5.000 quintars (200 tones) i 15 menors de 300 a 350 quintars (12 a 14 t); els primers feien al tràfic d'Amèrica i, amb menys regularitat, també anaven a Rússia; els segons feien serveis de cabotatge i no anaven més enllà de València. El 1787 els matriculats de marina eren 404 a Sitges i 346 a Vilanova i la Geltrú.
- (6) **Comerç amb el Nord d'Àfrica durant el Baix Imperi.**— Les dades sobre la vinguda de Sant Fèlix i de Sant Cugat aportades per Lipp són molt inconcretes i àdhuc als tractadistes espanyols n'han discutit molts detalls sense aclarir els fets. Segons el P. Enric Florez (Espanya Sagrada, vol XXIX, p. 322 i ss.) ambdós eren naturals de Scilitana, fills de pares nobles i acabalats, instruïts a Cesàrea, ciutat de la Mauritània que per ella prengué el nom de Casariana, situada cap on ara hi ha Alger. Durant

aquest període s'esdevingueren les persecucions religioses decretades pels emperadors Dioclecià i Maximià (285 - 312 d.C.) que governaren associats, l'un a l'orient i l'altre a occident. No és segur que vinguessin junts a Catalunya, ni menys encara que fossin germans com han volgut alguns autors. També és dubtós que haguessin fugit de l'Àfrica del Nord per temor de la persecució religiosa, ja que aquesta fou, pel que sembla, més forta a la Tarraconense que no pas a la Mauritània. Sant Fèlix se'n va anar cap a Girona però Sant Cugat no s'allunyà dels voltants de Barcelona, on vestit de mercader, va vendre tots els gèneres que havia portat, i va distribuir el seu profit als pobres i predicar entre ells la fe cristiana, ço que li valgué martiris i persecucions, fins que fou degollat al lloc d'Octavià, situat a vuit milles de la ciutat de Barcelona, on més tard s'erigí el monestir de Sant Cugat del Vallès, que tanta influència tingué sobre terres penedesenques en l'època medieval. Lipp aprofita la dada només per remarcar la notícia d'un antic comerç d'importació de la ciutat de Barcelona amb les places nordafricanes. Creiem nosaltres que d'aquest comerç en participaren també les platges marítimes del Penedès (Sitges, Vilanova i Sant Salvador) ço que ve confirmat pel testimoni de l'arqueologia, tan per l'existència de viles romanes prop de la costa com per les moltes àmfores trobades arreu pels pescadors d'aquest litoral.

- (7) **Fàbrica d'Indianes de Vilanova.**— Cal remarcar que aquesta indústria —tal vegada la primera de relativa importància que hi hagué en tot el Gran Penedès— era, sobretot, fundada per persones d'origen estranger. Josep O'Sullivan, com el seu nom indica, era irlandès. Quan el 1797 hom va sol·licitar la construcció d'una carretera de Vilanova a Vilafranca, amb possibilitats per a continuar-la fins a Igualada, l'empresa era promoguda, des de Vilafranca, per Manuel Barba i des de Vilanova per un consell de comerciants representat per Josep O'Sullivan i Ceferí Ferrer. Joan de Larrard era natural d'Oloron (Bearn), nacionalitzat espanyol, amb privilegi de fidalguia concedit el 1775. Fou comanditari de la fàbrica d'indianes de Vilanova des de la seva fundació el 1785. Residia a Barcelona com a comerciant matriculat; importava blat, bacallà i taulons de Dinamarca i d'altres països nòrdics i formà part d'una comissió formada per a l'estudi de les possibilitats de reemprendre el comerç de Catalunya amb els països de Llevant (Orient Mig), formada, justament, el 1793.

Joan de Larrard fou el principal soci d'aquella empresa i les seves armes figuraren a la porta de l'edifici residencial que hi havia a l'antic camí dit de la Fassina fins fa cosa de vint anys, que es va perdre aquella vistosa pedra al derrocar l'edifici per a construir-hi uns blocs de pisos anodins. La major part dels materials necessaris per la fàbrica d'indianes venien de l'estranger; els torns de filatura i els telers estaven establerts a Reus "para más comodidad de los jornales", de manera que a Vilanova només hi havia les premses, les calandres, cilindres i els torns per a tornejar els corrons de les calandres (Tot això segons les respostes

donades per Francesc Papiol, l'any 1790, al qüestionari que va rebre de Francesc de Zamora, Reial Oidor de l'Audiència de Barcelona). Es produïen anualment unes 7.000 peces, de les qual la meitat s'exportaven a l'Amèrica i la resta es distribuïa "per todo nuestro continente". Al llibre que comentem hi ha unes mostres amb una carta manuscrita, amb una capçalera que porta les inicials JFV (Josep Ferrer i Vidal), que diu: "Muestras de los géneros que en el siglo ppdo. se elaboraron en la fábrica de estampados de los SS José Sutlivan y Cia, de la que era comandataria la casa de los SS Delarrad de Barcelona, establecida a la orilla del torrente de la Piera junto al mar en la casa llamada Completas, donde existen todavia algunos restos de aparatos para hacer legias, y prensas para lavar, o alomenos existian hace algunos años. Setiem. de 1883" Les mostres que ens diu, són dos retalls d'un teixit assarjat, bastant gruixut, apte, al nostre entendre, per a cortinatges. El fons es d'un beige pàl·lid, i els colors, sòlids i molt ben conservats, són acas-tanyat, vermell i verd turquesa. Tornant a Papiol, en les seves respostes, diu que "junto de dicha fábrica, hay unos espaciosos almacenes para todo género de licores, con una suntuosa fábrica de aguardientes en la que, entre otros alambiques, hay uno especial venido de Londres, y coge 18 cargas, y sale perfectísimo el licor, con preferencia a los demás", més avall, afegeix: "Decayó de poco hace a esta parte, o bien está parada, una grande fábrica de jabón, que está en el barrio de la Marina, por haberse encarecido los aceites y leñas; como asimismo un horno de vidrio, por causa de las mismas leñas".

(8) Mesures antigues de capacitat pel vi.

1 pipa	=	4 cargues	=	486,4 litres
1 carga	=	4 barraions	=	121,6 litres
1 barraló	=	3 quartans	=	30,4 litres
1 quartà	=	10 2/3 porrons	=	10,13 litres
1 porró	=	4 petricons	=	0,95 litres
1 barraló	=	32 meitadelles	=	30,4 litres
1 meitadella	=	1 porró	=	0,95 litres
1 petricó	=		=	0,2375 litres

Mesures per l'aiguardent:

1 carga	=	16 quartans	=	121,6 litres
1 quartà	=		=	7,6 litres

Segons Laurent Lipp, les equivalències de la pipa de 4 cargues (512 porrons o meitadelles) corresponien a les següents mesures foranes: 60 veltes d'Amsterdam, Bordeus i París; 200 pots de Dunkerque, 12 mitjos barrils de Gènova, 126 galons anglesos, 10 barrils de Nàpols, 8 barrils de Roma, 42 càntirs valencians i 110 quartans mallorquins.

(9) **Diferents espècies d'aiguardents**

L'aiguardent a prova d'Holanda tenia una concentració de 50 per 100 d'alcohol en volum de líquid (densitat = 0,934). L'aiguardent de 3/7 contenia 4 parts d'aigua i 3 d'alcohol; 3/5, 3 d'alcohol en 5 d'aiguardent; 6/11, 6 d'alcohol en 11 d'aiguardent, etc. Un esperit de 11/12 contindria 91,67% d'alcohol en 100 volums d'esperit. L'esperit a prova d'oli, era un 4/5, seria un alcohol de 80% ; reforçat a 6/7 assoliria quasi 86%.

(10) **Equivalències en graus Cartier**

El llibre de Laurent Lipp parla de Graus Cartier, suposem que vol dir Cartier, sistema antic de graduació de líquids hidroalcohòlics, caigut totalment en desús.

Posteriorment aparegué la graduació de Gay-Lussac, que continua en ús, i correspon al contingut de volums d'alcohol absolut en 100 volums de barreja d'alcohol i aigua a una temperatura de 15°C. Una taula complementària dóna l'equivalència per qualsevol altra temperatura. De la correspondència entre els graus Cartier i els Gay-Lussac, en poden donar idea les següents xifres:

Cartier	Gay-Lussac	Cartier	Gay-Lussac
10	0 (aigua)	28	74
11	5	29	76
12	11	30	78
13	18	31	80
14	25	32	82
15	32	33	84
16	37	34	86
17	41	35	88
18	45	36	90
19	49	37	91
20	52	38	93
21	56	39	94
22	59	40	95
23	62	41	97
24	64	42	98
25	67	43	99
26	69	44	100
27	72	—	—

(11) **El botam.**— Els envasos de vi o d'aiguardent que esmenta Laurent Lipp tindrien una capacitat, en les mesures mètriques actuals, com segueix:

1 pipa de quatre cargues	486,4 litres
Mitja pipa de dues cargues	243,2 litres
Un barril "indiano" (1/6 de pipa)	81,06 litres

Segons les disposicions sorgides de la Junta de comerç de l'any 1771, confeccionades a base de les informacions facilitades pels ajuntaments de Reus i de Vilanova i la Geltrú, el botam devia tenir les capacitats següents:

Una pipa de roure	584 porrons	555 litres
Una pipa de castanyer	576 porrons	547 litres
Mitja bóta	248 porrons	235,6 litres
Una bordelesa	233 porrons	221,4 litres
Un barril de càrrega	118 porrons	112,1 litres
Un barril "indiano"	78 porrons	74 litres

L'aforament de les bótes era una operació que exigia uns certs coneixements de càlcul i que, per tant, només el podien efectuar persones que haguessin demostrat la seva aptitud per mitjà d'un examen. Del seu nombre es dedueix la importància mercantil de cada plaça. L'any 1826 tenien quatre veedors les poblacions de Tarragona, Reus i Vilanova; tres, Barcelona, Cambrils, Valls i el Vendrell; dos, Sitges, l'Arboç, Torredembarra i altres llocs. Vilafranca i Igualada, aleshores, només tenien un veedor. L'existència de 12 veedors en tot el Penedès —concentrats, sobretot, a les platges on es feia l'embarcament del vi— demostra la gran importància que havia adquirit el comerç del vi i destil·lats el primer quart del segle XIX.

